

Torsdagen den 6 oktober

Kl. 11.30

1 § Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1988/89:KU1 om partiernas representation i riksdagens utskott.

Kammaren biföll talmannens förslag att betänkandet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Partiernas representation i riksdagens utskott**Anf. 1 ANDERS BJÖRCK (m):**

Herr talman! Moderata samlingspartiet är starkt kritiskt till innebörden i det utskottsinitiativ som kammaren nu har att fatta beslut om. Vi moderater tycker att det utgör ett skolexempel på hur förändringar av riksdagens arbetsformer inte skall äga rum.

Frågan om antalet ledamöter i utskotten och om hur partier som har passerat fyraprocentsspärren skall beredas plats i utskotten har diskuterats mycket länge och mycket ingående. Den ordning som fortfarande gäller – 15 ledamöter per utskott – har inte kommit till av bara farten. Det har emellertid det förslag gjort som kammaren nu skall behandla. Formellt är det fråga om ett utskottsinitiativ, men i själva verket har initiativet tagits av de förhandlare från partierna som har förhandlat om utskottsfördelningen.

Konstitutionsutskottet har nu haft att expediera ett framhastat beslut, vars konsekvenser, herr talman, på intet sätt har utretts. Detta borde kännas genant för de ledamöter som under en följd av år har deltagit i diskussionen om antalet ledamöter i utskotten och om hur en fördelning skall ske. Vad inte göras skall är allredan gjort. Konstitutionsutskottet har förvandlats till ett expeditionsutskott för andra intressen.

Utåt har det framställts som om det bara handlar om att ge miljöpartiet platser i utskotten. Så är det inte. Frågan om utskottsrepresentation har behandlats under många många år. Det har skett i konstitutionsutskottet, i statliga utredningar och i andra sammanhang. Det har då visat sig att antalet 15 ledamöter trots allt har varit det bästa. Några konkreta förslag om utvidgningar har inte lagts fram, trots alla de diskussioner som har förts.

En ökning av antalet ledamöter medför en rad problem. Vi kan i detta sammanhang lämna därhän de rent praktiska och ekonomiska problemen, eftersom de går att lösa även om det nog blir litet mer problematiskt och

Prot. 1988/89:5
6 oktober 1988

Partiernas representation i riksdagens utskott

dyrbart än man i hastigheten har föreställt sig. Mer allvarligt är det att riksdagens storlek och utskottens ledamotsantal har en viss relation. Det kommer nu att finnas 272 ordinarie utskottsledamöter i stället för 240. Med tanke på att ett antal ledamöter av olika skäl inte tjänstgör i utskotten och den normala frånvaro som förekommer bland ledamöterna, t. ex. på grund av internationella uppdrag, offentliga uppdrag inom landet och sjukdom, kommer det ibland att bli svårt att få full besättning av ordinarie ledamöter i utskotten. Detta problem borde ha utretts innan beslut fattades.

Den princip som man nu försöker fastlägga, eftersom det är detta det handlar om vad som än har sagts, går ut på att varje parti som har passerat fyraprocentsspärren skall garanteras representation i utskotten. Men detta kräver faktiskt, om man skall vara konsekvent fullt ut, 25 ledamöter per utskott. Det är självfallet helt orimligt. Detta visar med vilket lättsinne de som står bakom förslaget har behandlat viktiga frågor. Principen kan ju rimligtvis inte bara gälla att bereda plats åt miljöpartiet. Även eventuella andra partier – vi vet ju icke vilken typ av partier vi kommer att få i riksdagen under 90-talet – måste ha samma rätt som miljöpartiet kommer att få i och med denna utvidgning, om vi skall vara någorlunda principiella. Detta kommer, herr talman, att leda till problem som vi ännu icke kan överblicka.

Hur löser man då frågan om de mindre partiernas utskottsrepresentation? Det finns naturligtvis en rad saker som borde ha diskuterats. Man kan minska antalet utskott och samtidigt öka antalet ledamöter i varje utskott. En minskning till 14 utskott skulle ge 238 utskottsplatser, om man utgick från 17 ledamöter i varje utskott. En utskottsreform kunde också av helt andra skäl, herr talman, vara önskvärd. Frågan om totalproportionaliteten kan utredas ytterligare liksom möjligheterna för suppleanter att få en garanterad rätt att föra fram särmeningar i utskottsbetänkanden.

Riksdagsordningen, herr talman, skall det inte kunna tummas på hur som helst. Partierna skall visa respekt för den. Riksdagsordningen måste vara styrande för riksdagsarbetet. Om den skall ändras, skall det ske efter noggrann utredning och helst i brett samförstånd. Riksdagens rykte förbättras inte av de manövrer som nu håller på att ske. I stället för att sträva efter en långsiktig lösning har man rusat i väg. I själva verket handlar det om maktspråk från socialdemokraternas sida. Det kan konstateras att övriga partier, förutom moderata samlingspartiet, har varit ovanligt lättskrämda. Det bådär inte gott för framtiden. Vem vet vilka propåer vi får från socialdemokratiskt håll nästa gång när det gäller förändringar av riksdagsordningen och riksdagens arbetsformer.

Den lösning som nu föreslås hade kunnat förhindras om ytterligare något parti utöver moderata samlingspartiet hade haft kraft och mod att säga nej. Talet om att man varit nödd och tvungen klingar falskt. Ingen är nödd och tvungen till förändringar av detta slag och på dessa villkor. Utskottsrepresentation hade alltså kunnat beredas miljöpartiet inom samtliga utskott inom ramen för ett antal på 15 ledamöter om inte socialdemokraterna hade framhärdat. Nu blir det paradoxala resultatet att socialdemokraterna, som förlorade tre mandat i riksdagsvalet, ökar sitt antal platser i varje utskott från sju till åtta. Jag tror att svenska folket har svårt att förstå den valmatemati-

ken. Det är i sanning ett märkligt resultat som alla partier utom moderata samlingspartiet nu medverkar till.

Den föreslagna förändringen minskar emellertid också minoritetsskyddet i utskotten. I dag räcker det om fem ledamöter yrkar på remiss, t. ex. för upplysningars inhämtande. Det innebär i praktiken att det krävs två partier för att få till stånd ett utnyttjande av minoritetsskyddet. Nu kommer det i stället att krävas sex ledamöter, herr talman, för att utnyttja minoritetsskyddet. Och det innebär att man måste öka antalet partier från två till tre för att kunna utnyttja och företräda minoritetens intressen på ett effektivt sätt. Minoritetsskyddet försvagas alltså på grund av det som nu håller på att ske. Det här är saker som, såvitt jag kan förstå, över huvud taget icke har berörts under de förhandlingar som har föregått detta beslut.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på det framlagda utskottsinitiativet.

Anf. 2 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Sedan lång tid tillbaka har man efterlyst regler i riksdagsordningen som skall garantera samtliga partier som passerat fyraprocentsspärren representation i riksdagens utskott. Från socialdemokratisk sida har vi vid upprepade tillfällen gett uttryck för vår uppfattning att det är otillfredsställande att reglerna för utskottens tillsättande inte garanterar att mindre riksdagspartier får delta i utskottsarbetet. Genom att helt ställas utanför utskotten får ett parti och dess ledamöter svårigheter att verka i riksdagen. Möjligheterna att påverka resultatet av ärendebehandlingen i riksdagen kommer självfallet att minska. Ett parti som är utestängt från utskotten kommer likaså inte heller att få samma insyn i beredningsarbetet som de partier som är företrädade i utskotten. Det är också en nackdel för riksdagsarbetet att alla partiernas ståndpunkter inte framgår av utskottsbetänkandena.

Anders Björck höll här ett typiskt konservativt anförande. Han säger att moderaterna avser att slå vakt om goda, konstitutionella förhållanden genom att vägra medverka till en ändring av en tilläggsbestämmelse i riksdagsordningen, som skulle möjliggöra samtliga sex riksdagspartiers representation i utskotten. Denna kallsinnighet gentemot små partiernas elementära rättigheter i en folkvald riksdag förenas egendomligt nog med klagomål över en marginell försvagning av minoritetsskyddet som skulle bli följden av 17-mannautskotten. Det är inte en argumentering som imponerar.

I den moderata reservationen sägs att den föreslagna ändringen inte bör genomföras av annat än en bred riksdagsmajoritet. Detta har också varit socialdemokraternas uppfattning vid de förhandlingar som har förts inom en arbetsgrupp, bestående av företrädare för samtliga sex riksdagspartier. Till skillnad från vice ordföranden anser jag att kravet på bred anslutning till förslaget har tillgodosetts. Som framgick av Anders Björcks eget anförande är det ju enbart moderaterna som har vägrat att ansluta sig till det utskottsinitiativ som vi framlägger i betänkandet. De fem övriga partierna är ense om att föreslå att frågan om utskottsrepresentation löses på det sätt som framgår av betänkandets bilagedel, där förslag till lag om ändring i en av riksdagsordningens tilläggsbestämmelser återfinns.

Det möjliggör för den nyvalda riksdagen att inom föreskriven tid välja

utskott med 17 ledamöter i vart och ett av dem. De skulle bestå av åtta socialdemokrater, tre moderater – det är således oförändrad representation trots valnederlaget, Anders Björck – två folkpartister, två centerpartister samt en ledamot från vardera vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet de gröna.

För konstitutionsutskottets del innebär förslaget att ytterligare två ledamöter, utöver de 15 som utsågs i går, skall väljas vid utskottsvalet i nästa vecka. Jag noterar med glädje att vi i utskottet har blivit fullkomligt ense om proceduren för den ändringen.

I likhet med Anders Björck skall jag något beröra förarbetena till den bestämmelse i riksdagsordningen som innebär att inget utskott borde ha mindre än 15 ledamöter, som det står i huvudregeln. Enligt grundlagberedningen vore detta ett lämpligt tal för att utskotten skall kunna arbeta under smidiga och effektiva former. Även det tillägg som finns i skrivningen från grundlagberedningen, och som Anders Björck inte återgav här, bör emellertid återges. I denna anges att från den utgångspunkten borde i varje fall en övre gräns för utskottens storlek gå vid ungefär 20 platser. Eftersom det sägs i reservationen att beredningens uttalande i denna del inte ifrågasatts, är det nödvändigt att ha klart för sig vad kommittén verkligen sade om lämplig gräns för ledamotsantalet.

Jag vill samtidigt bestrida att en utökning av antalet utskottsplatser nu skulle, som det har påståtts, öppna vägen för framtida snabba förändringar av riksdagsordningen, beroende på hur kommande val utfaller. När det gäller den frågan vill jag instämma i det särskilda yttrandet från folkpartiet och centerpartiet, där det sägs att man inte får se beslutet som prejudicerande för hur frågan om utskottsrepresentationen skall avgöras i framtiden. Beslutet är enbart grundat på de omständigheter som förelåg efter 1988 års val.

Sedan vill jag säga några ord om den debatt som har förts under många år och som har handlat om utskottens sammansättning. Både Anders Björck och jag har varit inblandade i den debatten. Vid de tillfällen denna fråga har diskuterats har man alltid, inte minst från borgerlig sida, fäst avseende vid att det politiskt relevanta styrkeförhållandet i kammaren så nära som möjligt skall komma att avspeglas i varje utskott. Sådana uttalanden finns exempelvis i grundlagberedningens slutbetänkande från 1972.

Våren 1979 antog riksdagen en rekommendation som skulle vara vägledande vid upprättande av de gemensamma listorna över utskottsplatsernas fördelning. Det förordades en proportionell fördelning av det totala antalet utskottsplatser i enlighet med partiernas styrkeförhållande i riksdagen. I denna rekommendation, som stöddes av alla partier utom moderaterna, fanns en reservation instucken. Det förutsattes nämligen att valberedningen – den valberedning som riksdagen väljer – skulle kunna finna anledning att i vissa fall modifiera metoden för att åstadkomma likartade majoritetsförhållanden i samtliga utskott.

Eftersom Anders Björck nu uttalar sig om sin beredvillighet att medverka till mindre partiers utskottsrepresentation, bör man ändå erinra om att det inte gick att uppnå någon överenskommelse vid utskottsvalen hösten 1979. Det ledde till att vänsterpartiet kommunisterna inte hade någon utskottsre-

presentation åren 1979–1982. När Anders Björck säger att det skulle vara lätt att tillmötesgå de små partiernas krav på utskottsrepresentation, vill jag som har varit med länge påstå att Anders Björck sannerligen inte har lämnat några konstruktiva bidrag i den frågan. Under de diskussioner vi har fört har han bara sagt: Nej, nej, nej. Han har inte kommit med någon hjälp för att lösa dessa problem.

I fjol förde inte konstitutionsutskottet ett förslag från regeringen om proportionell fördelning av utskottsplatserna vidare, eftersom samtliga borgerliga partier motsatte sig detta. Det motiv som då anfördes från borgerlig sida för att säga nej till förslaget var de nackdelar som ansågs föreligga från parlamentarismens synpunkt med den ordning som innebär att minoriteten får fler platser än majoriteten i några utskott.

Härmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan, som innebär att riksdagen kan godta ett lagstiftningsinitiativ från konstitutionsutskottet som möjliggör utskottsrepresentation för samtliga sex riksdagspartier, samtidigt som den politiskt bestämda konstellationen av partier som har majoritet i riksdagen kommer att förfoga över ett flertal platser i samtliga sexton utskott.

Anf. 3 ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Herr talman! Först vill jag instämma i Olle Svenssons konstaterande att det är bra att vi kan lösa själva behandlingsproceduren i kammaren under stor enighet.

Herr Svensson sade att jag hade hållit ett typiskt konservativt anförande. Jag vet inte om jag skall känna mig så särskilt träffad av detta, eftersom jag vet med vilken enorm konservatism Olle Svensson här bekämpat alla förslag om förändringar i riksdagsordningen, sådana som t. ex. skulle ge oss öppna utskottsförhör, öka öppenheten och effektivisera granskningen. Där är det nog Olle Svensson som har varit den konservative.

Sanningen, herr talman, i den här historien är att socialdemokraterna inte ville släppa ifrån sig några platser till miljöpartiet, vilket vi inom moderata samlingspartiet var beredda att göra. Vi skulle inom ramen för 15 platser ha kunnat lösa hela problematiken. Detta är sanningen och ingenting annat.

Olle Svensson säger att jag polemiserar mot vad som sades tidigare osv. Det är ju på det sättet att Olle Svensson polemiserar exakt mot den linje han såsom KU:s ordförande drev i våras. Där fanns inget förslag om utvidgning till 17 ledamöter. Så har jag några frågor att ställa till Olle Svensson.

För det första vill jag fråga: Anser Olle Svensson att den ändring av riksdagsordningen som nu skall genomföras blir genomförd på ett rimligt sätt? Har Olle Svensson någon kritik mot att man under en dryg vecka forcerar fram en ändring av riksdagsordningen på det sätt som nu sker?

För det andra vill jag beröra det som Olle Svensson sade om minoritetsskyddet. Jag vet att Olle Svensson aldrig har varit någon varm anhängare av minoritetsskydd, men han kallade den här ändringen en marginell försvagning av minoritetsskyddet. Om Olle Svensson verkligen är intresserad av minoritetsskyddet har han nu chansen att ge besked. Min fråga direkt till Olle Svensson blir: Är Olle Svensson beredd – och talar han härvidlag för sina partivänner – att lika snabbt som hans parti nu driver igenom den här

förändringen på en dryg vecka, genomföra en annan förändring av riksdagsordningen på det sättet att minoritetsskyddet i utskotten förändras, så att en fjärdedel av ledamöterna i utskotten får de rättigheter som en tredjedel av utskottens ledamöter har haft?

Ett svar på den frågan skulle vara ett bra test på Olle Svenssons sinnelag när det gäller att skydda minoriteters rättigheter i våra riksdagsutskott.

Anf. 4 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Till Anders Björck vill jag först säga att jag har i folkstyrelsekommittén medverkat till förslaget att det skall bli möjligt att genom öppna utskottsutfrågningar inhämta sakupplysningar. Denna ordning började ju också tillämpas den 1 februari i år.

Men hur rimmar Anders Björcks krav på ökad insyn med hans ställningstagande att i dag gå emot en överenskommelse som innebär att riksdagens samtliga sex partier får möjligheter att delta i beredningsarbetet i utskotten? Jag tycker att det är ett flagrant exempel på minoritetsförtryck att lägga fram ett sådant förslag. Röstas moderatreservationen igenom får vi inte representation för ett av partierna i utskotten. Detta vänder jag mig mot.

Om man upptäcker bristen att man med nuvarande regler i ett 15-mannautskott skulle utestänga ett parti som har 20 ledamöter är det lämpligt att, även om det går snabbt, ändra en tilläggsbestämmelse i riksdagsordningen. I fråga om den avvägningen tycker jag att det är lätt att göra ett val.

När det gäller minoriteters rättigheter i utskotten tycker jag att de nuvarande reglerna gott kan få bli kvar. Det är mycket vanligt att även en majoritet stöder begäran om utredning. Där har vi en öppenhet redan nu i utskotten, och jag tror att de nuvarande reglerna kommer att fungera. Skulle det visa sig att det blir svårigheter kan man se över dessa senare.

Jag tycker alltså att då Björck nitälskar för de i utskotten deltagande partierna, samtidigt som han vill ställa ett parti utanför varje som helst utskottsrepresentation, silar han mygg och släpper igenom kameler i dörren till den goda demokratin.

Anf. 5 ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Herr talman! Jag tror att vi som tillhört kammaren ett tag vet att Olle Svensson är en utomordentligt lojal person – lojal mot sin partiledning. Han är beredd att försvara vilka förslag som än kommer fram.

Ibland skulle man kanske önska att han litet mera tänkte igenom vad det faktiskt är han säger. När han här påstår att vi inte velat bereda miljöpartiet plats i utskotten far han ju med osanning. Vid de överläggningar som skett har vi varit beredda att – om alla partier skulle vara det – avstå platser, så att miljöpartiet skulle få plats i samtliga utskott. Vi moderater var alltså i minoritetsskyddets intresse beredda till detta. Olle Svensson, trots att miljöpartiet inte precis har höjt oss till skyarna under den gångna valrörelsen. Men Olle Svenssons parti har talat maktspråk och sagt nej. Ni socialdemokrater har inte velat avstå platser.

Vi vill inte schackra med riksdagsordningen hur som helst, och vi beklagar att andra partier blev så skrämde av det socialdemokratiska maktspråket att de föll på upploppet.

Olle Svensson säger att det här med minoritetsskydd är väl inte så viktigt. Jo, det är faktiskt mycket viktigt med minoritetsskydd, Olle Svensson. Det är djupt beklagligt att Olle Svensson inte kan ge ett besked, att den här saken skall vi se på mycket kvickt, därför att det blir förändringar när man ökar antalet platser från 15 till 17. Det skulle ha väckt respekt om Olle Svensson vågat göra detta. Vi måste ändå få en förbättring av utskottens minoritetsskydd, herr talman, efter händelserna i somras, då vi hade oerhörda bekymmer med att driva fram de öppna utskottsförhör som hölls i en speciell fråga. Jag tycker att man måste vara konsekvent. Genomför man en ändring från 15 till 17, så blir det följdproblem. Dessa bör man rimligtvis lösa lika snabbt, om man skall vinna trovärdighet på detta område.

Herr talman! Det är faktiskt på det sättet att antalet 15 slog socialdemokraterna vakt om så sent som i våras, när vi i kammaren diskuterade folkstyrelsekommitténs förslag. Olle Svensson slog kraftfullt vakt om antalet 15. Nu är han en lika glad, en lika lojal, en lika pigg förespråkare för 17. Jag måste säga att ibland beundrar jag en person som så snabbt kan svänga på klacken och göra det med så gott humör som Olle Svensson alltid visar, när han tvingas följa med i sin partilednings olika turer i konstitutionella frågor.

Anf. 6 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Svenska folket fick ju i somras vara med om Anders Björcks ohövligheter gentemot ordföranden i KU, och det är inte så konstigt att han i dag fullföljer personangreppen. Jag känner honom, och jag tror att han inte kan mena så mycket allvar med detta.

Har inte Anders Björck lagt märke till att vi sedan i våras efter riksdagsvalet har fått ett nytt parti i riksdagen? Vad vi diskuterar är ju följande: Är det rimligt att ett parti som har 20 ledamöter enligt de nu gällande reglerna för 15-mannautskott skall utestängas från utskottsrepresentation? Jag finner att detta är orimligt. Jag tycker därför inte att folkpartiet och centerpartiet, eller övriga partier som har medverkat till det framlagda förslaget, skall mästras av Anders Björck. Jag konstaterar att fem partier av sex vill ge miljöpartiet möjligheter att verka i utskotten. Det sjätte har efter förhandlingar i sitt slutliga ställningstagande sagt nej, och det hedrar inte Anders Björck. Det hedrar möjligtvis hans lojalitet gentemot moderata samlingspartiet.

Anf. 7 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Vi har i den uppkomna situationen från folkpartiets sida tyckt att det har varit naturligt och även praktiskt att bereda miljöpartiet platser i utskotten. Vid tidigare utskottsval har partierna i regel kunnat hantera denna fråga på ett tillfredsställande sätt inom ramen för gällande regler. Partierna har därmed kunnat få utskottsrepresentation som motsvarat deras storlek i riksdagen. Detta hade även kunnat göras i år. Men socialdemokraterna har satt sig på bakhasorna. Folkpartiet har erbjudit sig att avstå ett antal utskottsplatser, och man har ansett att alla partier skall göra likadant. Centern har föreslagit samma sak, och moderaterna har kunnat tänka sig att acceptera en sådan lösning. Socialdemokraterna har dock motsatt sig att avstå sin andel, och de har därmed förhindrat en praktisk lösning av frågan.

Jag tycker inte att Olle Svensson skall slå sig så hårt för bröstet och tala om demokrati och generositet. Det resultat vi nu ser är ett utflöde av bristande generositet från socialdemokratin och ett uttryck för maktspråk.

Under förhandlingarnas gång har socialdemokraterna föreslagit antingen att miljöpartiet skall förpassas till suppleantplats – och därmed inte sitta med vid borden och kunna framställa yrkanden – eller att de borgerliga partierna skall avstå platser eller att centerpartiet skall betala allt. Alla andra skall avstå, betala eller placeras utanför, och socialdemokraterna skall inte bidra med något! Resultatet ser vi nu: Miljöpartiet får sina platser i utskotten samtidigt som socialdemokraterna snor åt sig en plats till i utskotten.

När det handlar om våra gemensamma spelregler skall man vara aktsam mot att med snabba kast åstadkomma förändringar i dessa. Man måste även försöka förutse effekterna på längre sikt. Något sådant har inte skett i detta fall. I och med dagens beslut löser vi ett *nu* aktuellt problem med regler som vi för närvarande inte kan förutse konsekvenserna av i framtiden. Det är inte tillfredsställande.

I den uppkomna situationen tolererar vi i folkpartiet förslaget om en utökning av antalet utskottsplatser till 17. Vi kommer således att rösta för utskottsinitiativet. Men detta är inte ett utslag för att vi känner oss särskilt skrämda i folkpartiet. Det är resultatet av socialdemokraternas maktspråk och bristande generositet och av vår uppriktiga önskan i folkpartiet att bereda miljöpartisterna ordinarie platser i utskotten.

Samtidigt vill jag understryka att folkpartiet inte anser sig bundet för framtiden i frågan om hur utskottsplatserna skall fördelas. Det har vi också framfört i ett särskilt yttrande som är fogat till betänkandet.

Anf. 8 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Det förslag som riksdagen nu står i begrepp att anta är inte den bästa lösningen på det problem som har uppstått. Den hast med vilken förändringarna i riksdagsordningen genomförs är inte heller bra.

Vi har från centerpartiets sida tillsammans med folkpartiet i ett särskilt yttrande angett hur vi anser att den uppkomna situationen borde ha lösts. Utgångspunkten har varit att vi har ansett att det är riktigt att miljöpartiet med sina 20 mandat också blir representerat i riksdagens utskott. Det är värdefullt för ett parti att under beredningsstadiet kunna följa ärendenas behandling. Det är många upplysningar som kommer in till ett utskott och som alla partier av någon storlek borde kunna få ta del av. Även ur kammarens synpunkt är det till fördel om, när ett utskottsbetänkande har lagts fram, det finns en någorlunda överblick över vilka förslag som föreligger inför beslutet. Vi i centerpartiet har alltså från början haft uppfattningen att miljöpartiet borde få platser i utskotten. Samtidigt har vi ansett att denna fråga med fördel hade kunnat lösas inom ramen för det antal ledamöter vi nu har i utskotten, dvs. 15. Genom en överenskommelse mellan partierna borde man ha kunnat klara av denna fråga. Det är ett misslyckande att det inte har varit möjligt.

Under förhandlingarnas gång, och även genom inläggen i kammaren i dag, har det visat sig att det är socialdemokraterna som inte har velat acceptera den lösning jag menar hade varit den bästa. Detta är litet egendomligt med

hänsyn till att man från socialdemokratisk sida – i varje fall gäller detta partiets representanter i konstitutionsutskottet – tidigare har ansett att man i ett sådant här läge borde kunna ha en fördelning som inte utan vidare garanterar en majoritet för regeringssidan i utskotten. Socialdemokraterna har alltså inför den konkreta situation som nu uppstått i riksdagen helt ändrat uppfattning.

Olle Svensson och andra socialdemokrater kan naturligtvis hänvisa till att vi från den icke-socialistiska sidan vid tidigare tillfällen då det gällt vpk:s representation inte har varit beredda att avstå platser. Det är i så fall en korrekt beskrivning. Vi har menat att eftersom socialdemokraterna räknar in vpk i sitt regeringsunderlag är det också rimligt att den gemensamma socialistiska sidan har ordnat upp den interna fördelningen. Det har också gått i de lägen då socialdemokraterna ansett sig ha särskild nytta av vpk:s representanter, dvs. när socialdemokraterna har varit i regeringsställning. Däremot har man inte varit lika angelägen om vpk:s representation när det socialdemokratiska partiet har varit i opposition.

Återigen har vi en minoritetsregering. Jag vill betona det. Det framställs ofta som om vi har en majoritetsregering i vårt land. Vi har inte det. Vi har en minoritetsregering, som jag dock antar räknar med stöd från vpk i riktigt avgörande frågor. Det blir alltså ett slags regeringsblock. Nu har en situation uppkommit då vpk enligt de regler som gäller i riksdagsordningen på egen hand klarar sin utskottsrepresentation. Men vi har fått in ett nytt parti, miljöpartiet, i riksdagen. Partiet har förklarat att det inte vill räknas in i den ena eller andra grupperingen. Partiet vill alltså inte utan vidare räknas in i det socialdemokratiska regeringsunderlaget. Vi får väl se hur det går! Då tycker jag att det hade varit rimligt att vi hade tillämpat den princip som socialdemokraterna tidigare så ivrigt förordat, att vi från alla de olika partiernas sida avstått del av utskottsrepresentationen till förmån för miljöpartiet. Man kan naturligtvis säga att det är bekvämt för kammaren och att det kanske också är bekvämt för regeringen att veta att regeringen har majoritet för sina förslag i utskotten. Men man kan kanske inte vara så säker på det, eftersom vpk ingalunda alltid – i varje fall har det varit så tidigare – stöder socialdemokratiska förslag. Trots den lösning som nu är föreslagen kan alltså den situationen uppkomma att de socialdemokratiska förslagen inte blir biträdda i utskotten.

Sedan vi nu hade fått denna nya situation hade det varit rimligt om socialdemokraterna hade levt upp till de proklamationer som de tidigare gjort i folkstyrelsekommitténs betänkande och i KU:s betänkande i våras. Vi, som alltså inte ville vara med på att släppa mandat till vpk i det läge då socialdemokraterna räknade in vpk i sitt regeringsunderlag, har insett att situationen nu är ny och har varit beredda att för vår del avstå utskottsplatser. Jag är mycket förvånad över att socialdemokraterna inte har levt upp till sin tidigare deklARATION.

Jag skall inte här läsa upp allt vad som står i vårt särskilda yttrande, men jag vill understryka det som jag fann att även Olle Svensson instämde i, nämligen det som står i det sista stycket i vårt särskilda yttrande, att det här beslutet inte får betraktas som prejudicerande för de situationer som kan uppkomma i framtiden. Vi kan naturligtvis inte ha det så att vi under alla omständigheter

garanterar utskottsrepresentation för alla partier som kommer över 4 %, eftersom vi i så fall då det gäller själva utskottsarbetet skulle hamna i ett orimligt läge. Efter varje riksdagsval, föreställer jag mig, måste det förekomma förhandlingar om hur den här problematiken skall lösas i det uppkomna läget. Jag vill uttrycka den förhoppningen att socialdemokraterna, om det blir liknande tillfällen i framtiden, inte visar samma rigida partiegoistiska attityd som de har gjort i de förhandlingar som nu har förts till slut.

Herr talman! Utan någon genuin entusiasm yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 9 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Det har ju förekommit en förhandling i dessa frågor, där det har lagts bud och motbud. När en förhandling är slutförd brukar de som står bakom förhandlingsresultatet försvara det resultatet. Jag hade nog väntat mig att Birgit Friggebo och Bertil Fiskesjö här skulle ha gett uttryck för litet större entusiasm över den uppgörelse som har träffats. I stället har de inriktat sig på att angripa socialdemokratin.

Det talades i detta sammanhang om maktspråk. Jag vill fråga: Vad menar man med maktspråk i detta sammanhang?

Såvitt jag förstår kan ingen annan makt avses än den som omtalas i regeringsformens första paragraf, där det sägs att all offentlig makt utgår från folket och att riksdagen är folkets främsta organ. Det ligger väl i linje med väljarnas utslag då, som nu snart sker, en tilläggsbestämmelse införs i riksdagsordningen som möjliggör att alla våra numera sex riksdagspartier kan arbeta i samtliga sexton utskott. Samtidigt kommer de majoritetsförhållanden som finns i utskotten att överensstämma med väljarandel och mandatutfall i riksdagsvalet. Det är en god lösning.

Jag yrkar på nytt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 10 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Olle Svensson var förvånad över att jag uttryckte kritik mot det förslag som nu föreligger, visade på de brister som finns och talade om hur vi egentligen hade velat ha det. Vi måste väl ändå ha rätt att få göra en korrekt historieskrivning i de frågor som vi behandlar här i kammaren. Jag har ju i slutet av mitt anförande yrkat bifall till utskottets förslag.

Vidare skulle jag vilja säga att den omständigheten att det kommer ett förslag till riksdagen från överläggningar så att säga utanför riksdagen, förslag som sedan som initiativ tas upp i utskott, fråntar ju inte riksdagens utskott rätten och skyldigheten att självständigt ta ställning till sådana uppkomna förslag. Vi är ju tillsatta just för att granska alla förslag hur de än uppkommer och göra det efter bästa förstånd och i så god enlighet som möjligt med de regler som gäller.

Jag tycker att Olle Svensson bollar bort själva grundfrågan. Vi i centerpartiet har hela tiden sagt att vi tycker att miljöpartiet skall bli representerat i utskotten. Vad saken gäller är ju metoden. Vi anser att den metod som nu har valts inte är den bästa. Vi accepterar den, men vi tycker av en lång rad olika skäl att det hade varit bättre om vi hade bibehållit 15 ledamöter i utskotten.

Det är naturligtvis inte heller tillfredsställande att man i hast ändrar riksdagsordningen på det sätt som nu sker. Men vi har alltså accepterat det här förslaget och kommer naturligtvis att rösta för det i kammaren, eftersom det på grund av socialdemokraternas motstånd mot en förnuftigare och bättre lösning var omöjligt att uppnå en sådan lösning.

Anf. 11 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill erinra om att konstitutionsutskottet har gjort en granskning av förslagen och att vi då har kommit fram till det förslag som nu presenteras för kammaren. Det stöds av tolv av utskottets femton ledamöter. Denna behandling har skett noggrant och under hänsynstagande till olika argument som framförts i debatten. Jag noterar alltså den breda enigheten bakom det föreliggande förslaget och yrkar på nytt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 12 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat på debatten mellan den socialdemokratiska företrädaren och de borgerliga partiernas företrädare, och jag kan konstatera att dessa partier, såvitt jag förstår, vad gäller utskottsfrågan under årens lopp har intagit alla kända ståndpunkter, skiftande med de politiska konjunkturerna.

För vår del vill jag säga att vi tycker att det är mycket bra att man nu lägger fram ett förslag som ger samtliga partier platser i riksdagens utskott. Jag är mycket förvånad över att Anders Björck kan göra ett så enormt indignationsnummer av denna enkla och praktiska lösning, men jag vet ju att Anders Björck har stor förmåga när det gäller att uppbåda indignation. Från borgerligt håll i övrigt har vi hört gnäll i dag om att den föreslagna ändringen i riksdagsordningen drivits fram alltför snabbt. Men vems fel är det att vi hamnat i den här situationen? Jo, i första hand de borgerliga partitaktikernas.

I snart tjugio år har vpk här i riksdagen drivit det självklara kravet att samtliga i riksdagen företrädde partier skall få platser i utskotten och därmed kunna uträtta ett normalt riksdagsarbete. Vårt land har en hög, enligt min mening alltför hög, spärregel för representation i riksdagen. Detta kan leda till att flera hundratusen människors röster icke blir företrädde här i riksdagen. Desto orimligare är det att det har funnits ytterligare en spärregel, nämligen den som gällt utskotten. Praktiskt underlättas riksdagsarbetet, som vi alla vet, om samtliga partier finns representerade i utskotten. Men det är ju inte bara en praktisk fråga. Det handlar också om vår demokrati. Alla partier som är företrädde här i huset skall ha samma rättigheter och skyldigheter. Inget parti skall favoriseras. Inget parti skall diskrimineras.

Vi i vpk, herr talman, vet verkligen vad vi talar om i den här frågan. Under långa tider har vpk diskriminerats. När de borgerliga partierna hade majoritet här i kammaren utestängdes vi från utskotten. Vi har fått höra från Anders Björck och andra moderater att vi först inte passade i konstitutionsutskottet, men sedan kom vi in där. Sedan passade vi inte i utrikesutskottet, sedan kom vi in där. Sedan har vi inte passat i försvarsutskottet, och där hoppas jag att vi kommer att bli representerade fr. o. m. nästa vecka. Men

alltjämt får vi höra från högerledaren Carl Bildt att vårt parti som företrädare betydligt över 300 000 svenskar och som, till skillnad från hans eget krympande parti, vinner ökat stöd, inte skulle få vara med och diskutera i normala former hur vi på bästa sätt skall försvara vårt land mot främmande inkräktare. Detta är inte bara oförskämt. Det visar också en nonchalant inställning, herr talman, till demokratins spelregler.

Så sent som i våras försökte vpk nå en lösning på problemet med utskottsrepresentationen, men då satte sig de borgerliga partierna ännu en gång på bakhasorna, förhindrade en konstruktiv lösning och författade en gemensam reservation som faktiskt gick ut på att riksdagsmajoriteten skulle återspeglas också i utskotten.

Det är denna obstruktionspolitik som skapat de besvärligheter som vi haft här i riksdagsstarten. Samtidigt, herr talman, vill jag ändå med glädje konstatera att det nu föreligger bred enighet kring KU:s betänkande. Fem av riksdagens sex partier har anslutit sig, och endast moderaterna går sina egna vägar.

Eftersom detta är riksmötets första debatt vill jag gärna passa på tillfället att välkomna miljöpartiets representanter både till riksdagen och till dess utskott. Jag ser fram emot stimulerande diskussioner med er. Jag tror att ni redan under de resonemang som vi fört under de gångna veckorna om bl. a. utskottsplatserna begripit att det finns olika uppfattningar och värderingar bland, vad ni litet föraktfullt kallar, de fem gamla partierna. Jag vill inte kritisera er för att ni använder det uttrycket, men jag vill säga att jag tror att vi alla skall akta oss för att spela på det primitiva politikerföraktets stämningar, för i så fall kan det gå ganska illa.

Anf. 13 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Jag vill korrigera Bo Hammar på en punkt. I han fortsätter att odla myten om att det skulle vara vi från den icke-socialistiska sidan som i ett tidigare skede har utestängt vpk från utskottsrepresentation. Så var det inte, det vet ju alla som var med på den tiden.

Ni i vpk kunde inte komma överens med socialdemokraterna om hur ni skulle dela på de platser som gemensamt tillföll er.

Anf. 14 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! Vi kanske inte skall fördjupa oss alltför mycket i en historisk diskussion. Faktum är ju att socialdemokraterna var beredda att göra en rimlig uppgörelse, men de borgerliga partierna ville till varje pris förhindra vpk från att komma in i utskotten.

Jag tror inte att någon kan bestrida det jag säger, men det kan vi väl diskutera vidare i något annat sammanhang.

Anf. 15 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Det var fel igen. Vi kunde naturligtvis inte förhindra vpk:s representanter från att få plats i utskotten – vi hade inte heller den ambitionen.

Orsaken till att ni var utan representation under en period var att ni och socialdemokraterna inte kunde komma överens om fördelningen om platser-

na. Detta berodde givetvis på – nu går jag in på en psykologisk förklaring – att socialdemokraterna inte ansåg sig ha någon särskild nytta av er då de själva satt i oppositionsställning. Däremot var socialdemokraterna angelägna om att få med er i utskotten när de kunde räkna in er i sitt regeringsunderlag.

Anf. 16 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! Det viktiga i den här frågan är följande.

Skall i riksdagen företrädda partier vara representerade i utskotten?

I alla år som vi har varit med i enkammarriksdagen, alltså sedan 1970, har vi till skillnad från andra partier konsekvent hävdad åsikten, utifrån inte bara praktiska synpunkter utan också utifrån grundläggande demokratiska synpunkter, att alla partier skall vara representerade.

Jag beklagar den vacklan som förekommit på olika håll. Därför är jag glad över att vi har fått till stånd den överenskommelse som jag hoppas att riksdagen inom kort kommer att godta.

Anf. 17 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Miljöpartiet de gröna uttrycker sin glädje och tillfredsställelse över att en bred majoritet i konstitutionsutskottet med föreliggande förslag till lagändring vill bereda miljöpartiet tillträde till samtliga utskott. Detta ger partiet inte bara möjlighet att på ett effektivt sätt delta i det parlamentariska arbetet, det ger också våra 20 enskilda ledamöter tillfälle att i alla avseenden fullgöra sina uppdrag som företrädare för sina väljare och därigenom infria deras förtroende.

Vi är inom miljöpartiet de gröna väl medvetna om att utökningen till 17 ledamöter i utskotten inte är en idealisk lösning. Vi hade hellre sett att samtliga riksdagspartier kunnat beredas utskottsplatser inom den tidigare ramen, nämligen 15 ledamöter i varje utskott.

Nu har för första gången på 70 år ett nytt parti passerat de tre spärrar som existerar för riksdagsinträde: fyraprocentsspärren, den ekonomiska spärren och massmediespärren.

Förändringens vind har börjat svepa in i Sveriges riksdag. Att så har skett har miljöpartiet inte enbart att tacka styrkan i det egna budskapet för. Dess värre har ekologiska katastrofer både i hav och på land visat att en ny resurspolitik måste bli grunden för samhällsarbetet.

Sedan förändringens vind har nått riksdagen finns goda förutsättningar för att förändringen kommer att fortsätta. Miljöpartiet kommer också att verka för att trösklarna för riksdagsinträde sänks. Vi är väl medvetna om att den lösning som konstitutionsutskottet i dag föreslår inte med fördel kan extrapoleras om ännu fler partier inträder i riksdagen. Vi vill därför verka för att frågan om utskottsarbetets organisation blir grundligt utredd och behandlad under innevarande mandatperiod.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i ärendet.

Meddelande om interpellationer

2 § Anmälades och bordlades

Proposition

1988/89:13 om följdlagstiftning till den nya lagen om vård av missbrukare i vissa fall

3 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 6 oktober

1988/89:8 av *Görel Thurdin* (c) till civilministern om arbetsvillkoren i den offentliga sektorn:

Offentliga sektorn skall ge grundläggande service till samhällsmedborgarna. Den skall garantera post, tele och kollektivtrafik, oavsett var vi bor. Den har ansvar för att vatten- och avloppssystem fungerar. Den har ansvar för att vi har vägar. Den skall ge våra barn en god utbildning. Den skall garantera varje individ rättssäkerhet och trygghet genom polis, domstolar och försvar. Den skall garantera en bra sjukvård till de sjuka och en bra omsorg om de äldre men också om de yngre. Den skall med andra ord inte bara tillhandahålla viss service, utan den skall också skapa trygghet i samhället genom att bistå och skydda den som behöver hjälp.

Den offentliga sektorn utgör en tredjedel av Sveriges samlade produktion och det totala antalet sysselsatta. De offentliga utgifterna – inkl. transfereeringar – utgör cirka två tredjedelar av bruttonationalprodukten. Stat och kommun utövar därigenom ett starkt inflytande på hela samhället. Vi är alla beroende av den trygghet en bra fungerande offentlig sektor utgör. Därför finns det all anledning att analysera dess nuläge och möjligheter till utveckling.

En analys visar att det är fara å färde eller – annorlunda uttryckt – ofärd i välfärden. Den offentliga sektorn håller på att urholkas och med den svenska välfärden. Människor börjar känna en allt större otrygghet därför att de inte får hjälp när de behöver. En bidragande orsak är den överhettning och brist på regionalpolitisk känsla den nuvarande regeringen visar. Genom att åstadkomma den folkomflyttning som pågått sedan 1982 har regeringen försämrat för människorna både i utflyttningsområdena och i storstäderna. Problemen är störst i de överhettade områdena, där köerna växer i samma takt som vakanserna bland personalen i den offentliga sektorn.

De stora differenserna mellan de offentliga lönerna och lönerna i det privata näringslivet gör att personalen i allt större utsträckning går över till privat sektor, där dessutom arbetsvillkoren som regel är bättre. Arbetstider, felaktig organisation, brist på fortbildning och utvecklingsmöjligheter m. m.

bidrar också i hög utsträckning till att personalen inte stannar kvar i den offentliga sektorn. Efterfrågan på arbetskraft är mycket stark från den privata sektorn, eftersom vi har en högkonjunktur och tillika arbetskraftsbrist.

Polisen slår larm. Antalet poliser räcker inte till för att ge det skydd som i princip varje medborgare borde kunna kräva. Så fort de har fått en gedigen utbildning köper det privata näringslivet upp dem till bevakningstjänster och säkerhetstjänster av olika slag. Arbetsituationen blir allt värre för dem som stannar kvar.

Domstolarna har svårt med sin rekrytering av domare. Domarna går också över till privata näringslivet. Rättssäkerheten är i fara, då allmänheten får vänta alldeles för länge på besked.

Vården saknar personal eller vårdplatser. Skaran av patienter ökar, medan personalen söker sig bort. Utbildade sjuksköterskor tar anställning i Norge, där de anser att man har en annan syn på deras arbete. Arbetsvillkoren försämrats, och nu börjar den äldre och mer erfarna personalgruppen att svikta under arbetsbördan. Ingen orkar i längden känna att man gör ett ofullständigt arbete, speciellt om det beror på andra faktorer än man själv. Den mjuka dimensionen försvinner alltmer. Personalen känner att den inte längre hinner med det mänskliga. Det är ett stort hot mot vårt välfärdssamhälle.

Försvaret tappar yrkeskunnig personal. Både verksamheten och forskningen är i fara. Kommunerna tappar tekniker, ekonomer, lärare, forskollärare— Hur skall det sluta om den här utvecklingen får fortsätta? De gamla kommer att isoleras i sina hem. De sjuka får gå sjukskrivna längre, operationsköerna kommer att öka. Människorna kommer att må allt sämre ute i samhället. Det betyder att barnens uppväxtmiljö kommer att försämrats. Det kommer att avspegla sig i skolorna, när barnen mår allt sämre. Den offentliga sektorn kan därmed inte ge någon grundtrygghet för alla.

Regeringen har undvikit att debattera de här problemen i valrörelsen, men valresultatet gör inte att problemen försvinner. Med anledning av nämnda problem vill jag därför fråga civilministern:

På vilket sätt avser regeringen överbrygga de stora löneskillnaderna mellan privat och offentlig sektor?

Vad ämnar regeringen göra för att därutöver förbättra arbetsvillkoren i offentlig sektor och få människor att vilja arbeta inom vården, polisen, barnomsorgen m. m.?

1988/89:9 av Ivar Franzén (c) till miljö- och energiministern om LEMI-systemet för avgasrening:

Alla som tar miljöproblemen på allvar är medvetna om att vi snabbt måste göra något för att minska de skadliga utsläppen från befintlig bilpark.

Huvudalternativet är självfallet att förbättra själva förbränningen så att mindre föroreningar över huvud taget produceras. Förbättrad förbränning är inte nödvändigtvis knuten till nya och bättre motorer, utan förbränningsprocessen kan på olika sätt förbättras även i befintliga bilar och utan att göra ingrepp i själva motorn eller i avgasreningssystemet.

Professor Yuan T Lee, som fick Nobelpriset i kemi 1986, har med sin forskning visat hur "kemisk" påverkan av förbränningsförloppet kommer att ha stor betydelse för att lösa luftföroreningsproblemet. Professor Lee har studerat LEMI-systemet och hans kommentar är följande: "Denna teknik att styra förbränningsprocessen genom komplettering av bränsle/luftblandningen med kemiska styrkomponenter måste bli det sätt genom vilket man nu och i framtiden kan komma att uppnå de bästa resultaten. Den kemiska reaktionen ger en bättre förbränning och därigenom uppnås de renare avgaserna utan en minskad effekt."

HM Konungen kommenterade också LEMI-systemet i sitt invigningstal vid energi- och miljökonferensen "Vår värld 2010" den 23 mars 1988: "Ett alldeles färskt exempel på en uppfinning som jag hoppas kommer att betyda mycket för en bättre miljö är LEMI-systemet. Det är ett kemiskt sätt att lösa avgasproblemet för bilar. Det ger effektivare förbränning, ett system som presenterades så sent som i går. Svenska forskare har ännu en gång gjort betydelsefulla insatser på ett område som är så viktigt för hela vår värld." Detta var kungssord.

Det finns en farlig tendens i dagens utveckling av ny avgasreningsteknik. Det är nästan alltid fråga om ytterligare påbyggnad av befintlig teknik, vilket ger nya prylar och nya kostnader för bilisterna, men som också ger ny marknad för bilindustrin utan att störa den befintliga. Misstanken att kommersiella intressen i allt högre grad styr vilken teknik som får en marknadschans går inte att frigöra sig ifrån. Katalytisk avgasrening stämmer väl in i mönstret om påbyggnad. Katalytisk avgasrening har sedan beslut har fattats mottagits mycket positivt av bilindustrin, som i dag använder den som ett viktigt argument för ökad nybilsförsäljning.

LEMI-systemet angriper miljöproblemet på rätt sätt. Det minskar produktionen av föroreningar. Det minskar bränsleförbrukningen och blir på så sätt självfinansierande. Det främjar däremot inte nybilsförsäljningen, snarare tvärtom. Det ger ingen stor marknad för nya prylar, bara en tusenlapp per bil. Den lägre bränsleförbrukningen minskar statens skatteintäkter.

LEMI-systemet synes kunna bli en mycket god affär för Sveriges bilister och markant främja en bättre miljö, speciellt i våra storstäder.

Bilindustrin är emot. Den har inget intresse av att befintliga bilar skall bli bättre. Den vill sälja nya bilar.

Naturvårdsverket hänvisar till bilavgaskungörelsen och hävdar att om LEMI-systemet monteras, upphör bilindustrins ansvar för befintlig avgasreningstrustning. Detta är en märklig slutsats då inga som helst ingrepp görs vare sig i avgasreningssystemet eller i motorn. Det enda som händer är att en liter LEMI-vätska (väteperoxid, etanol och vatten) tillförs bränsle/luftblandningen under 300–400 mils körning, alltså ca 0,2 %. Samtidigt är det fullt tillåtet att blanda 5 % etanol i bensinen, och bensinbolagen laborerar med betydande variationer i bensinens sammansättning för att maximera sin vinst.

Regeringen har två gånger fattat beslut i dispensfrågan. Första gången återförvisades ärendet till naturvårdsverket för förnyad prövning. Naturvårdsverket vidhåller sitt gamla beslut att LEMI-systemet inte kan tillåtas på bilar yngre än årsmodell 1975 på grund av att det strider mot bilavgasförord-

ningen. Detta trots att naturvårdsverket i sin egen kungörelse SNFS 1985 (3.10) uttalar: "Bil som ändras i något avseende väsentligt från emissionssynpunkt är godtagbar om den efter ändringen uppfyller kraven i 2.1 och 2.3 enligt grundreglerna i dessa bestämmelser". Det finns en mängd undersökningar som visar att bilarna med LEMI-systemet klarar de angivna reglerna mycket bättre än bilar utan. Det går inte att frigöra sig ifrån misstanken att naturvårdsverket i denna fråga går i bilindustrins ledband.

Regeringen som för andra gången behandlade dispensansökan den 29 september 1988 följde naturvårdsverkets linje. Om regeringen gjort några egna värderingar framgår inte av beslutet.

Frågan om möjligheten att använda LEMI-systemet är, som framgår av tidigare refererade uttalande, en mycket viktig miljöfråga. Att låta den avgöras genom en mycket tveksam tolkning av bilavgasförordningen är inte att ta ett rimligt ansvar för miljön.

Miljö- och energiministern har i annat sammanhang hänvisat till att LEMI-AB bör söka samarbete med bilindustrin och hävdade att de allt hårdare miljökraven bör öka bilindustrins intresse för tekniska förbättringar. Bristen i argumenteringen är uppenbar. När ställdes det hårdare miljökrav på befintliga bilar? Vilket intresse har bilindustrin av att befintliga bilar blir bättre? Genom sitt agerande har regeringen ställt bilindustrins intresse före miljön och bilisterna.

Med hänvisning till vad som ovan redovisats vill jag fråga miljö- och energiministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att de möjligheter som LEMI-systemet kan ge i miljöförbättringar och i förbättrad ekonomi för bilisterna kan utnyttjas på den svenska marknaden?

1988/89:10 av *Nic Grönvall* (m) till statsrådet Anita Gradin om vissa utrikeshandelspolitiska frågor:

Slutförhandlingar, för att avsluta den s. k. Uruguayrundan inom ramen för GATT, påbörjas under våren 1989 för att föras till ett slut under 1990. Hittills kända informationer om gången i dessa förhandlingar tycks antyda mycket svåra problem. Risker för ett sammanbrott i förhandlingarna är stor. De stora handelsblocken i världen visar allt tydligare tecken på bristande intresse för ett globalt frihandelssystem och ett ökande intresse för bilaterala uppgörelser nationer emellan. Ett eventuellt misslyckande i ansträngningen att nå de stolta målen som uppställts för den pågående Uruguayrundan ökar intresset för och betydelsen av den pågående handelspolitiska utvecklingen inom Europa.

Regeringen har vid upprepade tillfällen understrukit det angelägna i att fullfölja det s. k. EFTA-spåret för att utveckla Sveriges harmonisering med den pågående utvecklingen av en inre marknad inom EG. I ett tal nyligen uttalade utrikeshandelsministern att Sverige skall bredda och fördjupa samarbetet med EG så långt detta är *förenligt med neutralitetspolitiken*. I samma tal har utrikeshandelsministern förklarat att Sverige inte kan delta i "EG:s utrikespolitiska samarbete". Såvitt kunnat inhämtas förekommer

Meddelande om frågor

ingen beslutsordning inom EG som medger överstatliga beslut i ämnen som utgör förpliktande utrikespolitiskt samarbete.

De sex EFTA-nationernas särdrag framträder alltmer tydligt. Schweiz ställning i Europa är väl känd, och den är unik. Schweiz har många gånger markerat att nationen inte önskar delta i någon form av förpliktande internationellt samarbete. Österrike har under senare år och i många former markerat sin avsikt att söka medlemskap i EG. Finlands bundenhet vid Sovjet ger dess utrikespolitiska ställning utpräglade särdrag som inte kan harmoniseras med andra nationer. I Norge pågår på nytt en debatt om fördjupade relationer till EG där alla tecken tyder på att en norsk medlemskapsansökan kan bli aktuell under tidigt 1990-tal. Norge och Island har tillsammans mycket speciella intressen inom fiskerinäringen som i väsentliga avseenden står i strid med svenska intressen.

På detta sätt framkommer bilden av en splittrad organisation, där nationella särintressen motverkar samarbetet.

Enligt uppgift i dagspressen har Sverige tagit initiativet till en breddning av EFTA-samarbetet till områden som icke omfattas av EFTA-traktaten, nämligen till alla de s. k. fyra friheterna.

Med anledning av det anförda inställer sig ett antal frågor som jag önskar framställa till utrikeshandelsministern:

1. Vilka är utrikeshandelsministerns bedömningar i vad avser förhandlings-situationen inom GATT, och vad avser utrikeshandelsministern göra för att stärka de pågående förhandlingarnas möjligheter till en framgångsrik avslutning?
2. Anser utrikeshandelsministern det allttjämt vara tillfredsställande att koncentrera den svenska ansträngningen såvitt gäller harmoniseringen med EG till EFTA-organisationen, och hur länge avser utrikeshandelsministern att låta det s. k. EFTA-spåret utgöra huvudspår i ansträngningen?
3. Vilka former har den uppgivna utvidgningen av EFTA-samarbetet tagit, och på vilken politisk grund vilar svenskt beslut härom?

4 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 6 oktober

1988/89:61 av *Ingvar Karlsson* i Bengtsfors (c) till jordbruksministern om fällavgiften på älg:

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har nyligen höjt fällavgiften på älg från 400 kr. till 700 kr. Den kraftiga höjningen har medfört protester från jägarna i Dalsland som förordar differentierade avgifter. Överklagande har skett till regeringen. Regeringen har inte bifallit de klagandes önskemål.

Jag vill nu fråga jordbruksministern:

Tillåter den nuvarande lagstiftningen differentierade fällavgifter?

1988/89:62 av *Sven-Olof Petersson* (c) till miljö- och energiministern om ett havslaboratorium i södra Östersjön:

Prot. 1988/89:5
6 oktober 1988

Meddelande om frågor

Riksdagen har 1987 och 1988 beslutat utreda förutsättningarna för en lokalisering av ett havslaboratorium i södra Östersjön. Ännu har inget resultat av detta presenterats.

Har detta utredande påbörjats och om så är fallet hur långt har ärendet avancerat?

1988/89:63 av *Lena Öhrsvik* (s) till utbildningsministern om utbildning för hemtjänsten:

Kommunernas ansvar för äldreomsorgen kommer inom de närmaste åren att utvidgas.

Redan i dag har man dock på sina håll problem med rekrytering av personal.

Med anledning av detta vill jag fråga utbildningsministern:

Varför har landstingen vetorätt när kommunerna vill inrätta relevant utbildning för hemtjänsten, såsom social service- och omvårdnadslinje?

5 § Kammaren åtskildes kl. 12.39.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren